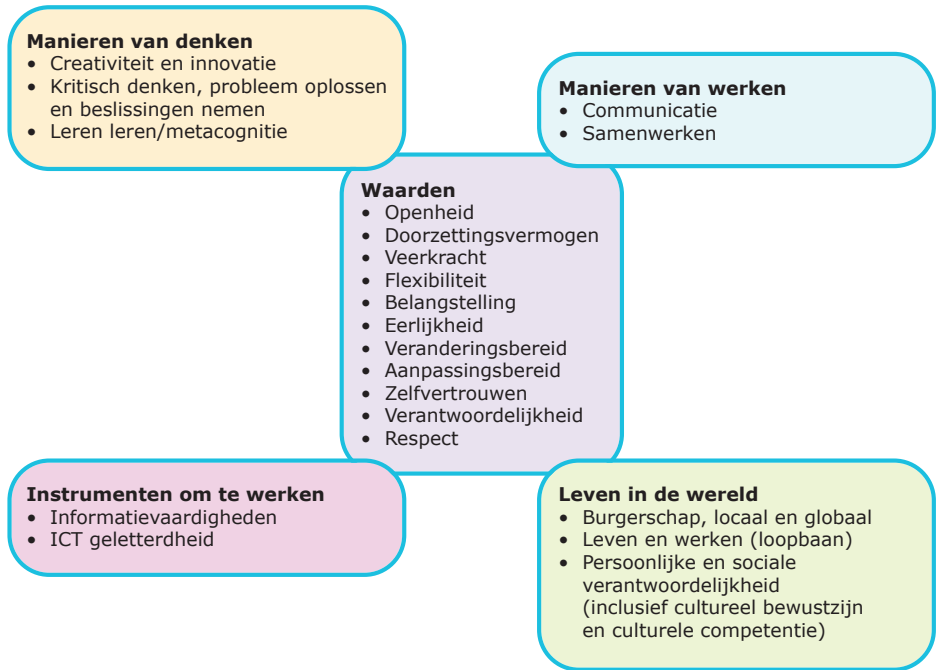

Leven in de 21^e eeuw: dat doen we toch al?

Vaardigheden voor de 21^e eeuw, je kunt geen krant of vakblad open slaan of je komt ze tegen. Er staat dan vaak bij dat het onderwijs hiervoor nog lang niet klaar is, of het gaat juist over oude wijn in nieuwe zakken. Maar wat houden ze in, die 21e-eeuwse vaardigheden, ook wel *soft* of *advanced skills* genoemd? En wat betekenen ze voor leerlingen en leerkrachten in de praktijk van alledag?

Figuur 1: 21e-eeuwse vaardigheden vrij naar het KSAVE model

Veranderingen en ontwikkelingen

In de 21e eeuw staat informatie op nummer één. Dagelijks krijgen we via allerlei kanalen een overdosis. Steeds meer dagelijkse levensbehoeften zijn toegankelijk via digitale media, denk bijvoorbeeld aan informatie over het openbaar vervoer.

In de 21e eeuw is de wereld klein geworden. We werken samen met mensen van over de hele wereld en hoeven daar vaak niet eens meer voor te reizen. De reikwijdte van de vraagstukken die ertoe doen, zoals een schoner milieu en armoedebestrijding, is zo groot dat we er alleen verbetering in kunnen brengen als we internationaal samenwerken.

In de 21e eeuw is de wereld ook een stuk flexibeler dan voorheen. Veranderingen gaan snel, bedrijven en banen komen en gaan. Mensen wisselen regelmatig van werk en van samenlevingsvorm. De scheidslijnen tussen privé en werk zijn vager geworden door de 24-uurseconomie. De school is niet meer de enige plek waar je leert; er zijn ook allerlei

andere kanalen. Kennis raakt snel verouderd. Wat je in het voortgezet onderwijs hebt geleerd, is niet voldoende voor de rest van je leven; we moeten ons voortdurend ontwikkelen om in alle veranderingen mee te kunnen blijven doen. Deze ontwikkelingen vergen van ons (gedeeltelijk) andere manieren van denken, andere manieren van werken, gebruik van nieuwe instrumenten en wereldburgerschap.

Kennis, vaardigheden en waarden

Er zijn diverse omschrijvingen van de 21^e-eeuwse vaardigheden. Maar hoe leer en onderwijs je ze? Wij gaan uit van een model (Figuur 1) waarin kennis, vaardigheden en waarden een belangrijke plaats innemen, omdat we denken te weten dat deze componenten belangrijk zijn om kinderen op te voeden tot flexibele, betrokken en evenwichtige volwassenen. We gaan er ook van uit dat deze 21^e-eeuwse vaardigheden geen doel op zich zijn, maar geïntegreerd in het curriculum

Froukje Joosten

Froukje Joosten (dr.) werkt bij de CED-groep als senior onderzoeker en ontwikkelaar. Ze ontwikkelt producten voor het regulier en speciaal onderwijs en is vooral betrokken bij projecten op het gebied van vakoverstijgende vaardigheden, zoals sociale competentie, burgerschapsvorming en 21^e-eeuwse vaardigheden.

Vanuit historisch
perspectief bezien,

zijn 21^e eeuwse vaardigheden van alle tijden

worden aangeboden. Sommige vaardigheden zullen overigens op zichzelf geoefend moeten worden om ze te kunnen inzetten bij andere leergebieden.

Van alle tijden

Zonder creativiteit en innoverend vermogen zou de maatschappelijke ontwikkeling stagneren. Zonder kritische denkers was er geen vooruitgang in de wetenschap geweest. Zonder sociaal betrokken mensen met oog voor een gemeenschappelijk belang, hadden we geen overheid die enige garantie op veiligheid biedt. Vanuit een historisch perspectief bezien, zijn 21^e-eeuwse vaardigheden van alle tijden. Er zullen weinig scholen zijn die het niet tot hun taak rekenen deze vaardigheden bij hun leerlingen te ontwikkelen. Maar, net zoals een reken- of taalmethode van tijd tot tijd aan herziening toe is, kan het ook geen kwaad om het onderwijs in deze leergebied-overstijgende vaardigheden eens in de zoveel tijd aan een revisie te onderwerpen.

Bewustheid creëren

Marieke geeft een tekenles aan groep 5. De opdracht is om een huis te tekenen, een huis waarin je echt zou kunnen wonen en dat aan al je wensen voldoet. Tim (9 jaar) gaat aan de

slag. Hij begint met een lijstje met zijn wensen: een voetbalveld in de tuin, een zwembad (binnen en buiten) een kamer met een groot televisiescherm, een gamekamer... Het wordt een enorme villa. Karillo (8 jaar) pakt het anders aan. Hij tekent een grote keuken waarin hij zelf met een koksmuts op achter een reusachtige taart staat. Als de kinderen klaar zijn, hangen ze hun werkstukken op. Ze presenteren wat ze gemaakt hebben en hoe ze te werk zijn gegaan. Vervolgens geven ze elkaar feedback: Hoe is de tekening gemaakt, qua compositie en kleurgebruik, zou je er echt kunnen wonen, voldoet het aan al je wensen en was dit een handige manier? Marthe vindt de villa van Tim mooi van kleur en ook leuk dat je er zoveel kunt doen. Maar waar kun je eigenlijk slapen? Karillo ontdekt dat ook hij een slaapplek is vergeten... In deze eenvoudige tekenopdracht komen vele 21^e-eeuwse vaardigheden aan bod door de manier waarop de opdracht wordt afgerond: creativiteit en taakaanpak, maar ook kritisch denken, communicatie, presenteren en feedback geven. Door de wijze waarop deze vaardigheden worden geleerd, oefenen de kinderen ook om waarden in de praktijk te brengen als openheid, belangstelling, zelfvertrouwen, respect en betrokkenheid. Dat kan bij elke les, maar het vergt van een leerkracht dat hij zich bewust is

Tabel 1:
Wereldburgerschap
als voorbeeld

Gedrag leerling	Didactiek	Vaardigheid leerkracht
Ik denk na over/houd rekening met de gevolgen van wat ik doe voor anderen.	De opdracht stimuleert het denken over persoonlijke of maatschappelijke consequenties van de lesstof of van een gebeurtenis.	Bovenbouw Bij een les over bijvoorbeeld grondstoffen voor mobieltjes en de arbeidsomstandigheden waaronder die gemaakt worden; hoe stel je ter discussie of kinderen vinden dat je daar bij de aankoop van een mobieltje op moet letten? Onderbouw Als zich een situatie voordoet waarbij schaarste verdeeld moet worden, bijvoorbeeld bij het spelen in de zandbak/op de driewieler enzovoort; hoe leer je de kinderen ervoor te zorgen dat iedereen aan de beurt komt met wat hij/zij graag wil?

van de mogelijkheden die een les biedt om deze vaardigheden te oefenen. En op dat punt valt winst te behalen. Deze les zou overigens nog meer 21^e-eeuws zijn door de tekeningen niet op papier te laten maken, maar op een tablet en ze via het smartboard te presenteren.

21^e-eeuwse vaardigheden als invalshoek

Hoewel de meeste leraren het belang van 21^e-eeuwse vaardigheden onderschrijven en er ook aan werken, kan de concrete uitvoering gericht en systematischer dan het nu gebeurt. Op die manier wordt werken aan 21e-eeuwse vaardig-

heden niet een extra taak, maar een invalshoek die het onderwijs over de leergebieden verrijkt en kinderen motiveert.

Doelgericht en planmatig werken aan 21e-eeuwse vaardigheden kan vanaf leerjaar één. Door te verduidelijken hoe de vaardigheden in het gedrag van kinderen te zien zijn en hoe zij deze ontwikkelen, kunnen leerkrachten nagaan hoe ze leerlingen dit gedrag kunnen leren (Tabel 1).

Het vraagt in het begin misschien extra inspanning van een leerkracht om zo met de lesstof te 'spelen', maar op een gegeven moment is het een 21^e-eeuwse bril geworden, die net zo vertrouwd is als het directe instructiemodel!

Onderzoek naar toekomstbestendigheid

In opdracht van de Onderwijsraad heeft de CED-Groep een onderzoek uitgevoerd naar de vraag of ons onderwijs kinderen goed voorbereidt op de toekomst. De voornaamste resultaten vormen de basis voor dit artikel. Samenvattend: veel van de vaardigheden die kinderen nodig hebben, leren ze op school, maar ook elders. Het 21^e-eeuwse karakter van het onderwijs kan versterkt worden door doelgerichter, planmatiger en explicieter leerinhouden op zo'n manier aan te bieden dat het kinderen uitdaagt tot zelf denken, betrokkenheid op anderen, verantwoordelijk handelen en eigen initiatief.

Daag kinderen uit tot
zelf denken,
betrokkenheid
op anderen,
verantwoordelijk
handelen en
eigen initiatief